

Renowacja elewacji Domu Towarowego Braci Jabłkowskich

Budowę nowoczesnego Domu Towarowego Braci Jabłkowskich przy ul. Brackiej 25 rozpoczęto tuż przed I wojną światową – w kwietniu 1913, a zakończono w listopadzie roku następnego. Gmach stanął wśród zwartej zabudowy, na nietypowej działce w formie trójkąta. Zaprojektowała go znana spółka „K. Jankowski i F. Lilpop”*, a wykonawstwo powierzono firmie budowlanej „F. Mertens i Ad. Daab”. Detale sztukatorskie wewnątrz i na zewnątrz budynku, a także piękne posecesyjne witraże były dziełem Edmunda Bartłomiejczyka.

Jedenastoosiowy, sześciopiętrowy gmach o kubaturze 30 782 m³ zbudowano wokół dwóch podwórzy w stylu wczesnego modernizmu z elementami klasycystycznymi. Otrzymał on także nowoczesną, żelbetonową konstrukcję szkieletową z ceglanym wypełnieniem, co umożliwiło utworzenie jednoprzestrzennego wnętrza pozbawionego ceglanych elementów nośnych. Wszystkie kondygnacje otwierały się do hallu, który był źródłem światła dziennego oraz spełniał funkcję integrującą wnętrza. Architekci harmonijnie złączyli ze sobą czynniki konstrukcyjne i funkcjonalne. Elewacje budynku skomponowano w formie klasycyzmu – słupy i pasy międzykondygnacyjne tworzą prostą poziomopionową siatkę przypominającą ówczesne

rozwiązania rosyjskie. Siatkę wypełniono oknami i wzbogacono o motywy ornamentyki klasycystycznej. Skrajne osie zostały ponadto lekko zryzalitowane, a całość zwieńczona szeroką attyką. Parter i pierwsze trzy piętra budynku przeznaczono na cele handlowe, na czwartym piętrze mieściły się biura, na piątym magazyn futer, natomiast ostatnią, cofniętą kondygnację zajęła pracownia fotograficzna. Gmach wyposażono także w windy. W podziemiach mieściły się składy, magazyny i pomieszczenia administracyjne. Do dziś zachowały się liczne elementy bogatego wyposażenia, m.in. składane barierki i latarnie. Dom Towarowy Braci Jabłkowskich jest jedną z najwybitniejszych budowli wczesnomodernistycznych w Polsce.

Gmach Domu
Towarowego Braci
Jabłkowskich przy
ul. Brackiej 25
w Warszawie.

W 2017 roku zarząd Spółki Dom Towarowy Bracia Jabłkowscy postanowił dokonać remontu elewacji. Projekt przewidywał zbliżenie się do oryginalnego (zakładanego na podstawie materiałów archiwalnych) wyglądu elewacji. Po konsultacjach z architektami oraz z konserwatorami postanowiono odtworzyć elewację w tynkach cyklinowanych Mineralit Restauro MTC firmy Farby KABE. Wykonawca, Pan Paweł Więckowski, który podjął się tego zadania, po ustawieniu rusztowań przeprowadził liczne odkrywki, które potwierdziły celowość założonych działań oraz obecność miki.

Prace przygotowawcze polegały na stworzeniu odpowiedniego podłoża pod materiał dekoracyjny. Aby uzyskać jak największe zbliżenie do materiałów pierwotnych, użyte zostały tynki wapienne Mineralit Restauro W, oraz mineralne zaprawy szpachlowe z serii Kombi Finisz.

Jednym z większych problemów był dobór kolorystyki elewacji. Tynki cyklinowane Mineralit Restauro MTC są barwione w masie, jednak jako materiał mineralny mają swoje ograniczenia podczas nakładania. Aby dobrać precyzyjnie kolorystykę oraz fakturę elewacji, przeprowadzono liczne próby, zmieniając zarówno strukturę, jak i barwę tynku. Jedną z bardziej trafnych decyzji było dodanie do materiału bazowego miki. Spowodowała ona bardzo ciekawe efekty wizualne w momencie intensywnego naświetlenia elewacji przez słońce. Efekty te możemy zaobserwować zwłaszcza w godzinach porannych.

Dzięki współpracy na linii inwestor-wykonawca-producent materiałów udało się wykonać remont zgodny z zaleceniami konserwatorskimi, co przyczyniło się do odzyskania przez budynek dawnej świetności.

Zbigniew Gil

*Kierownik ds. Renowacji i Zabytków
Farby Kabe Polska Sp. z o.o.*

Zbliżenia na okienną stolarkę gmachu z motywami klasycystycznej ornamentyki.

Odrestaurowany gzyms gmachu z szeroką attyką.